

ДИСКУРСИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Л. Л. Лазебник, д. е. н., професор, Університет державної фіскальної служби України, 33.05@nusta.edu.ua, orcid.org/0000-0003-2234-4093

Методологія дослідження. У процесі дослідження еволюції безпекових дефініцій в контексті різних наукових дискурсів використано методи аналізу й синтезу, метод аналогії, прийоми індукції та дедукції, історичний метод. Методологічною основою дослідження стали фундаментальні положення економічної теорії, сукупність способів, прийомів і принципів наукового пізнання. Змістовне тлумачення безпеки, враховуючи те, що дискурси – це мовні контексти використання термінів, побудовано на основі аналізу джерельної бази. Для узагальнення результатів дослідження використано логічний метод.

Результати. У статті виокремлено чотири етапи еволюції терміну «безпека», що мають різне концептуальне наповнення: військова безпека (традиційне значення) – як атрибут держави, що означав відсутність військового конфлікту; пізніше – міжнародна безпека із ширшим сенсом використання, яка, проте, зберегла прямо чи опосередковано зв'язок з міждержавними відносинами; потім – безпека як суспільне благо чи спільна вигода для всіх членів суспільства; і, насамкінець, – безпека людини як рівень захищеності її життєво важливих інтересів. Ця послідовність ілюструє основну схему зміни концепції безпеки та пояснює різні її інтерпретації. Наводяться ознаки ключових змін в дискурсах проблем безпеки. Це зміщення акцентів від виключного наголосу на національній безпеці до набагато більшого змістовного навантаження терміну і його спрямованість на безпеку людей, а також долучення державної відповідальності економічної, екологічної, гуманітарної та інших подібних складових. Окрема увага приділена специфіці економічної безпеки з позиції кореляції з дослідженням національної безпеки.

Новизна. Уточнена «основна схема» концепції економічної безпеки шляхом долучення блоку особистої економічної безпеки окремих індивідів.

Практична значущість. Усвідомлення необхідності «гуманізації» економічної безпеки сприятиме більш ретельному вивченню всіх атрибутів економічної безпеки, зокрема, розширеного та поглибленого переліку питань безпеки людини.

Ключові слова: безпека, національна безпека, економічна безпека, дискурси безпеки.

Постановка проблеми. Наразі Україна переживає етап військового протистояння на Сході нашої країни, реальністю є збереження напруженості в політичних відносинах з Росією, що генерує виклики їх переростання у масштабний конфлікт і таким чином несе загрози безпеці в майбутньому. Відтак, питання національної безпеки актуальні зараз як ніколи. Незважаючи на широке висвітлення проблематики безпеки у вітчизняній та зарубіжній науковій та навчально-методичній літературі, спостерігається феномен «розмитості» змісту цього терміну, що не могло не вплинути як на дослідження сутності

національної безпеки, так і на розробку дієвих практичних рекомендацій щодо її зміцнення. Ми ґрунтуємося на тому, що вихідною точкою теоретичного концепту дослідження національної безпеки є аналіз базових термінів, демонстрація резервів точнішого змістовного наповнення категорій і понять, що впливає на базовані на них теоретичні конструкції, а в подальшому може спростити розробку рішень для досягнення безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження національної безпеки представлене в численних публікаціях вітчизняних та зарубіжних авторів. Серед віт-

чизняних економістів фундаторами «секьюритології» є З. Варналій, О. Власюк, В. Геєць, М. Єрмошенко, Я. Жаліло, В. Мунтіян, С. Шкарлет та інші [1–6]. Проте спостерігається відсутність єдиних підходів як до визначення основних понять, так і щодо переліку тем і проблем, які стосуються обговорюваного питання («проблемного поля» безпеки). Наявна нечіткість сучасного «дискурсу безпеки» зумовили постановку мети, завдань і структуру даної статті.

Формулювання мети статті. Метою статті є проведення аналізу еволюції безпекових дефініцій, висвітлення їх змісту в контексті різних наукових дискурсів, що розширить простір для майбутніх концептуальних уточнень.

Виклад основного матеріалу дослідження. Терміном «дискурс» (від лат. *discoursus* – бесіда, аргумент, розмова; франц. *discourse* – мова) в наукових дослідженнях та публікаціях характеризують особливу ментальність та ідеологію, які виражені в тексті, термінах та поняттях, якими оперує дослідник. Як зазначає О. Полтораков, у проблематиці дискурсів на кшталт аналізованого «дискурсу безпеки» ключова роль належить концептуальним проблемам, які включають, зокрема, те, які концепти даний дослідник вважає підставовими та в якому значенні їх використовує [7, с.22]. Відтак, мовні контексти використання терміну «безпека» корелюють з підставовими концептами, або теоретичними засадами, і насичують змістовне тлумачення безпеки.

Етимологічно термін «безпека» походить від латинського *sēcūrum*, що означає «без страху», «без турбот», «без проблем», «стриманий» або «тихий». Як зазначається в літературі [7, с.21], його почали вживати ще в XII столітті. Він означав спокійний стан духу людини, котра вважала себе захищеною від будь-якої небезпеки.

Термін «національна безпека», на думку деяких вчених, був вперше використаний Президентом США Т. Рузвельтом в 1904 р., коли він виправдовував військові дії в районі майбутнього Панамського каналу інтересами національної безпеки [8, с.187]. Для порівняння, О. Полтораков зазначає, що в Росії використовувався термін «державна безпека», який був ужитий раніше – в «Положенні про

заходи до охорони державного порядку та громадського спокою» від 14 серпня 1881 року [7, с.21]. Початково термін «національна безпека» стосувався в основному воєнних аспектів безпеки. Відтоді, з переважно воєнно-політичної точки зору, в США та інших країнах Заходу під «безпекою» стали розуміти стан, що є результатом здійснення оборонних заходів, які підвищують захищеність держави від ворожих актів чи інших видів зовнішнього втручання [7].

Після епохи холодної війни була розгорнута наукова дискусія щодо сутності і складових безпеки, включаючи питання, «хто» чи «що» мають бути забезпечені, в який спосіб, а також джерела незахищеності [9, 10].

Відтак, безпека стала проблемою міжнародної економіки, економіки розвитку та економічної соціології. В статті N. Šeraitienė та V. Pukelienė [11] виділено чотири історичні періоди раннього дослідження безпеки.

1. До Другої світової війни. Дослідження безпеки склалися переважно зі «стратегічних досліджень» професійними військовослужбовцями або військовими та дипломатичними істориками.

2. 1950-ті рр. «Золоті часи» досліджень безпеки, коли відбулося розширення «проблемного поля» безпеки внаслідок загострення ядерного питання, коли стримування, примус та ескалація, фактори стабільності, причини нестабільності, контроль над озброєннями та роль звичайної зброї тощо доповнили перелік основних тем безпеки. Крім того, у дослідженні національної безпеки виникли міждисциплінарні тенденції: теорія ігор, поведінкова революція та дослідження миру долучилися до проблематики безпеки на теоретичному і практичному рівнях її осмислення, а відтак, стали тими суміжними сферами, які доповнили концептуально-термінологічну базу досліджень національної безпеки. Однак небезпека військового вторгнення чи військова загроза зберегли за собою чільне місце в цій сфері.

3. Середина 1960-х рр. Період занепаду уваги до проблематики безпеки в наукових дискусіях. Такі теми, як міжнародна економіка та міжнародна економічна взаємозалежність стали більш популярними, оскільки вони краще підходили для ілюстрації змін,

пов'язаних із послабленням напруженості між великими світовими наддержавами у міжнародній політиці.

4. Середина 1970-х рр. «Відродження» досліджень безпеки. Нова хвиля інтересу спричинила дискусії навколо об'єктів, що претендують на статус безпекових та референтних маркерів у різних секторах. Це призвело до виокремлення двох основних принципово різних позицій у дослідженнях безпеки. Одну представляли «традиціоналісти», які вважали держави головними суб'єктами у питаннях безпеки, а війну та силу – ядром досліджень безпеки. Більш того, традиціоналісти вбачали інтелектуальну небезпеку від долучення слова «безпека» до широкого кола питань. Їх критики і опоненти були прибічниками «розширеної» концепції безпеки і підкреслювали нові невоєнні джерела загроз. Вони вважали, що проблеми безпеки окремих держав розширилися і включають не лише заклопотаність територіальною цілісністю, а й охоплюють питання від макроекономічної стабільності до деградації навколишнього середовища. Розширена концепція безпеки обґрунтовувала важливість економічної, соціальної, людської та екологічної складових [12]. Відповідно до такого підходу, питання про захист територіальної цілісності трактується лише як одна складова серед інших секторів безпеки. Традиційну або звужену концепцію безпеки ще характеризують як «жорстку». Натомість, розширену концепцію безпеки називають «м'якою» безпекою.

Відповідно до вищенаведених чотирьох історичних періодів дослідження безпеки, можна виокремити чотири етапи еволюції терміну «безпека»:

1) воєнна безпека (традиційне значення) – як атрибут держави, що є результатом здійснення оборонних заходів, які підвищують захищеність держави від ворожих актів і означає відсутність небезпеки воєнного вторгнення;

2) міжнародна безпека – використовується в більш широкому сенсі, але все ще прямо чи опосередковано пов'язана з міждержавними відносинами щодо підвищення захищеності держави від різних видів зовнішнього втручання;

3) безпека як суспільне благо – як спільна вигода для всіх членів суспільства;

4) безпека людини – як рівень захищеності її життєво важливих інтересів від антропогенних чи природних чинників.

Ключовими змінами в дослідженнях проблем безпеки стало, по-перше, зменшення ролі і значення держави, збільшивши у питаннях безпеки перелік дотичних суб'єктів, проте, з іншого боку, ширший перелік безпекових об'єктів став імпульсом для мобілізації держави на ширше коло питань.

По-друге, зміщення акцентів від держави до окремих індивідуумів. Концепція безпеки еволюціонувала в такому напрямку: від виключного наголосу на національній безпеці до набагато більшого змістовного навантаження на безпеку людей, від безпеки через озброєння до безпеки через розвиток людства, від територіальної безпеки до продовольчої безпеки, забезпечення зайнятості та захисту довкілля.

Одним із сегментів безпеки, що підлягає подальшому обговоренню, є економічна безпека, що охоплює питання економічних проблем. В науковій літературі існує чимало підходів до тлумачення поняття економічної безпеки. Наведемо тут визначення В. І. Мунтіяна [5, с.10], який під нею розуміє загальнонаціональний комплекс заходів, спрямованих на постійний та стабільний розвиток економіки, що містить механізм протидії внутрішнім і зовнішнім загрозам.

Порівняно з «безпекою» поняття «економічна безпека» виникло порівняно недавно – у ХХ ст. Деякі дослідники [13] вважають, що концепція економічної безпеки була запроваджена президентом США Ф. Д. Рузвельтом, який у 1934 р. створив федеральний комітет з питань економічної безпеки, а пізніше стверджував, що справжня свобода особистості не може існувати без економічної безпеки та незалежності. Офіційного статусу термін «економічна безпека» набув у 1985 р. на 40-й сесії Генеральної Асамблеї ООН у зв'язку із прийняттям резолюції «Міжнародна економічна безпека» [14, с.40].

Концепція економічної безпеки також зазнала значних змін відповідно до еволюції концепції національної безпеки. Початково її дослідження передбачало встановлення зв'язків між економічними показниками та

військовими витратами, дослідження економічних наслідків військових конфліктів. Проте економічні питання були підпорядковані і розглядалися як доповнення до більш важливого і ключового воєнного.

На етапі трансформації «воєнної» безпеки на «міжнародну» загрози менше стали стосуватися непримиримості ідеологій та небезпеки захоплення території, а більше – боротьби за контроль над ними. Відтак, до «сек'юритології» долучилися питання щодо використання економічних інструментів (міжнародної торгівлі та зовнішніх запозичень, міжнародної технічної та фінансової допомоги, економічних санкцій) для досягнення цілей зовнішньої політики.

Економічна безпека стала вживаною аналітичною категорією в кінці 1960-х рр. Саме з цього часу економічні питання стали більш виразними. Йдеться про ерозію американської гегемонії та піднесення Німеччини та Японії, крах Бреттон-Вудської валютної системи на початку 1970-х рр., два нафтові шоки 1973 і 1979 рр., побоювання щодо обмеження доступу до критично важливої сировини та схильність до двостороннього співробітництва у торгівлі. Важливість економічних відносин лише посилилася через крах повоєнної ворожнечі внаслідок розпаду СРСР, низьку ймовірність ядерної загрози та пошук нового типу відносин на протиположному до двостороннього блоків, очолюваних наддержавами. Так імператив військової сили був знецінений у просторі безпеки і витіснений економічними імперативами ринкової сили та конкурентоспроможності. А економічні інструменти стали частиною державного впливу на інші держави та їх політику.

Відтак економічні питання стали розглядатися як важливі елементи архітекtonіки національної безпеки, а термін «економічна безпека» та питання, пов'язані з нею, посіли чільне місце в дослідженнях безпеки систем різного рівня. Тобто, відбулась економізація дискурсу національної безпеки. При цьому дискурси економічної безпеки спочатку були тісно пов'язані з державою, яка зберегла ключові позиції і в системі міжнародної безпеки. Відома наукова праця, яка розширила фокус уваги в безпекознавстві і змістила воєнний фактор з визначальних позицій, належить Barry Buzan – «Люди, держави та

страх» [15]. Ця робота стала класичною, яку зазвичай цитують, часто вступаючи з автором у наукову полеміку. І це тому, що в ній було окреслено парадигматичне (розгорнуте і системне) розуміння безпеки в міжнародних відносинах. Цією роботою встановлено рамки, в яких наступні десятиліття відбувалося основне обговорення безпеки в сфері міжнародних відносин.

Як зазначається З. Варналієм [16, с.143], об'єктами економічної безпеки можуть бути: світ, країна, сектор (сфера) економіки, галузь, кластери, регіон, вид економічної діяльності, суб'єкт господарювання, особа тощо. Основними суб'єктами економічної безпеки є держава, яка виконує свої функції в системі економічної безпеки через законодавчу, виконавчу та судову допомоги та бізнес. Бізнесмени, дбаючи про економічну безпеку своїх бізнес-систем, зміцнюють економічну безпеку країни. Ключову роль у системі економічної безпеки відіграють національні економічні інтереси та їх пріоритети.

Визначення національних економічних інтересів передбачає проведення аналізу поточної економічної ситуації, виявлення тенденцій, а також представлення розрахунків економічних показників, які відображають стан соціально-економічного розвитку. Економічна безпека оцінюється за певними показниками, найважливішими з яких вважаються структура ВВП та темпи його зростання; темпи розвитку промисловості та інвестицій; забезпеченість природними ресурсами та ефективність їх використання; масштаби і динаміка промислового виробництва країни та його науково-технічний потенціал; конкурентоспроможність; інфляція; рівень безробіття; дефіцит бюджету та державний борг; енергетична залежність тощо.

Економічна безпека зводиться, таким чином, здебільшого до забезпечення національної спроможності до економічного зростання, продукування необхідних технологій, перетворення ресурсного чи технологічного домінування на конкурентну перевагу у виробництві, розвинутої торгівлі, фінансової інтеграції, курсової стабільності, зосереджуючись в кінцевому підсумку на урядовій макроекономічній політиці та політиці національної безпеки.

Натомість, недостатньо уваги

приділяється економічному добробуту людини, ступеню задоволення вимог кожного громадянина, якості життя, нерівності доходів, забезпеченості матеріальними благами, умовам праці. Це вимагає поглибленої або альтернативної концептуалізації економічної безпеки, яку можна визначити як забезпечення ключових економічних цінностей (потоків доходу та споживання) для високих та зростаючих потреб людини/сім'ї, економічної, політичної, соціальної, культурної та іншої гідної участі у суспільному житті. «Гуманізацію» економічної безпеки можна розглядати як відповідь на надмірну універсалізацію концепції безпеки, яка наразі охоплює надто широке коло питань – від глобальної безпеки до прав людини. В умовах економічної безпеки це ускладнює розробку і обґрунтування критеріїв оцінки, а в подальшому призводить до сумнівної достовірності результатів застосування.

В цьому контексті варто усвідомлювати загрозу падіння до іншої крайності – надмірна увага до проблем невеликих груп осіб чи окремих людей може спричинити прогалини у визначенні загальних тенденцій та оперування в дослідженнях «навколо економічними» цінностями на кшталт «щастя», «здоров'я», «емоції» тощо. Це особливо небезпечно у будь-яких спробах оцінки рівня безпеки, прогнозування загроз та формування політики на різних рівнях суспільної ієрархії.

Узагальнюючи вищевикладене, ми припускаємо, що дослідження економічної безпеки, незважаючи на його складність, потребує не розширення проблемного поля (це власне вже здійснено дослідниками), а зміщення акцентів від держави до окремих індивідуумів. Його варто проводити на комплексній основі, щоб зберегти аналітичну цінність та можливість застосування результатів. Це не обов'язково означає пропозицію буквально змінити схему концепції економічної безпеки від «національної економічної безпеки» та «безпеки сектору (сфери) економіки, галузі, кластеру, регіону, виду економічної діяльності» до «економічної безпеки людини», а радше пропозицію щодо системного підходу до безпеки через більш ретельне вивчення всіх атрибутів економічної безпеки (підхід окремих індивідуумів) щодо

ширших та глибших питань безпеки людини.

Висновки. Наведений контур еволюційного руху терміну «безпека» показав, що дискурси безпеки трансформувались з дуже вузького змісту державної воєнної безпеки, що розширився починаючи з 1970-х рр., включивши спочатку економіку, а пізніше набагато ширше коло об'єктів, а згодом поглибило зміщення його уваги з рівня міжнародної безпеки до суспільної безпеки як проміжної ланки до рівня індивідуальної чи людської безпеки. Концепція економічної безпеки, яку можна розглядати як симбіотичну до концепції національної безпеки, залишає широкий простір для подальших теоретичних рефлексій на виклики «гуманізації» секьюритології. Наша пропозиція стосується не радикальної зміни схеми концепції економічної безпеки, а системний підхід до безпеки через більш ретельне і однаково детальне і ґрутовне вивчення всіх атрибутів економічної безпеки (підхід окремих індивідуумів) щодо ширших та глибших питань безпеки людини.

Література

1. Економічна безпека: навч. пос. / З. С. Варналій [та ін.] ; за ред. д-ра екон. наук, проф. З. С. Варналій / З. С. Варналій. – К. : Знання, 2009. – 647 с.
2. Власюк О. С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку / О. С. Власюк ; Нац. ін-т пробл. міжнар. безпеки при Раді нац. безпеки і оборони України. – К., 2008. – 48 с.
3. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення. – К. : КНТЕУ, 2001. – 309 с.
4. Моделювання економічної безпеки : держава, регіон, підприємство / В. М. Геець, М. О. Кизим, Т. С. Клебанова та ін. ; за ред. В. М. Гейця. – Х. : ВД «Інжек», 2006. – 240 с.
5. Мунтіян В. І. Економічна безпека України : монографія / В. І. Мунтіян. – К., 1999. – 462 с.
6. Шкарлет С. М. Еволюція категорії «безпека» в науковому та економічному середовищі / С. М. Шкарлет // Формування ринкових відносин. – 2007. – № 6. – С. 7–12.
7. Полтораков О. Реконцептуалізація поняття «безпека» в сучасному політико-політологічному дискурсі / О. Полтораков // Політичний менеджмент. – 2009. – № 5. – С. 19–28.
8. Cherniavskyi S., Dzhuzha O., Babanina V., Harust Y. (2021) System of ensuring the economic security of the state: world experience and ways of its reform in Ukraine // Journal of Gender and Interdisciplinarity, Vol. 2. – № 01 (2021), pp. 186–206.
9. Buzan B.; Wæver O., Wilde J. (1998). Security: a New Framework for Analysis. – London : Lynne Rienner Publishers: Boulder.

10. Tickner J. A. (1995). Re-visioning Security in Ken Booth and Steve Smith (eds) *International Relations Theory Today*. – Pennsylvania : Pennsylvania State University Press.
11. Čepaitienė N., Pukelienė V. (2007). *Economic Security: a Regional Public Goods Approach // Management of Organizations: Systematic Research (Organizacijų Vadyba: Sisteminiai Tyrimai)*, issue: 41 / 2007, pp. 113–125.
12. Forsberg T. (1996). Laaja vai suppea turvallisuus? [Extended or restricted concept of security?] // *Kosmopolis* 26(3).
13. Simanavičienė Ž., Stankevičius A. (2015). *Economic Security and National Competitiveness. / Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka* (15). ISSN 2029-1701, 2015, T. 15, pages 126–143.
14. Скорук О. В. *Економічна безпека держави: сутність, складові елементи та проблеми забезпечення / О. В. Скорук // Науковий вісник Ужгородського національного університету*. – 2016. – Випуск 6. – Частина 3. – С. 39–42.
15. Buzan B. (1991). *People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*. Harlow: Pearson Education Limited.
16. Варналій З. С. Соціальна підсистема економічної безпекології / З. С. Варналій // *Економічний вісник університету*. – 2021. – Випуск № 49. – С. 140–148.
5. Muntian, V.I. (1999). *Ekonomichna bezpeka Ukrainy*. Kyiv.
6. Shkarlet, S.M. (2007). *Evolutsiia katehoriï «bezpeka» v naukovomu ekonomichnomu seredovyshchi. Formuvannia rynkovykh vidnosyn*, (6), 7-12.
7. Poltorakov, O. (2009). *Rekontseptualizatsiia poniattia «bezpeka» v suchasnomu polityko-politolozhnomu dyskursi. Politychnyy menedzhment*, (5), 19-28.
8. Cherniavskiy, S., Dzhuzha, O., Babanina, V., & Harust, Y. (2021). *System of ensuring the economic security of the state: world experience and ways of its reform in Ukraine. Journal of Gender and Interdisciplinarity*, Vol. 2, 01(2021), (pp. 186-206).
9. Buzan, B., Wæver, O., & Wilde, J. (1998). *Security: a New Framework for Analysis*. London: Lynne Rienner Publishers: Boulder.
10. Tickner, J.A. (1995). *Re-visioning Security in Ken Booth and Steve Smith (eds) International Relations Theory Today*. Pennsylvania: Pennsylvania State University Press.
11. Čepaitienė, N., & Pukelienė, V. (2007). *Economic Security: a Regional Public Goods Approach. Management of Organizations: Systematic Research (Organizacijų Vadyba: Sisteminiai Tyrimai)*, issue: 41, (pp. 113-125).
12. Forsberg, T. (1996). *Laaja vai suppea turvallisuus? [Extended or restricted concept of security?]* *Kosmopolis* 26(3).
13. Simanavičienė, Ž., & Stankevičius, A. (2015). *Economic Security and National Competitiveness. Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka* (15). ISSN 2029-1701, T.15, (pp. 126-143).
14. Skoruk, O.V. (2016). *Ekonomichna bezpeka derzhavy: sutnist, skladovi elementy ta problemy zabezpechennia. Naukovyy visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*, Issue 6, Part 3, 39-42.
15. Buzan, B. (1991). *People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*. Harlow: Pearson Education Limited.
16. Varnaliy, Z.S. (2021). *Sotsialna pidsystema ekonomichnoi bezpekolohii, Ekonomichnyy visnyk universytetu*, Issue 49, 140-148. doi.org/10.31470/2306-546X-2021-49-140-148.

References

ДИСКУРСЫ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

Л. Л. Лазебник, д. э. н., профессор, Университет государственной фискальной службы Украины

Методология исследования. В процессе исследования эволюции дефиниций безопасности в контексте различных научных дискурсов использованы методы анализа и синтеза, метод аналогии, приемы индукции и дедукции, исторический метод. Методологической основой исследования стали фундаментальные положения экономической теории, совокупность способов, приемов и принципов научного познания. Содержательное толкование безопасности, учитывая то, что дискурсы – это языковые контексты использования терминов, построен на основе анализа источниковой базы. Для обобщения результатов исследования использован логический метод.

Результаты. В статье выделены четыре этапа эволюции термина «безопасность», имеющие разное концептуальное наполнение: военная безопасность (традиционное значение) – как

атрибут государства, означала отсутствие военного конфликта; позже – международная безопасность с более широким смыслом использования, которая, однако, сохранила прямо или косвенно связь с межгосударственными отношениями; затем – безопасность как общественное благо или общая выгода для всех членов общества; и, наконец, – безопасность человека как уровень защищенности его жизненно важных интересов. Эта последовательность иллюстрирует основную схему изменения концепции безопасности и объясняет различные ее интерпретации. Приводятся признаки ключевых изменений в дискурсах проблем безопасности. Это смещение акцентов от исключительно национальной безопасности к гораздо большей смысловой нагрузке термина и его нацеленности на безопасность людей, а также приобщение к сфере государственной ответственности экономической, экологической, гуманитарной и других подобных составляющих. Особое внимание уделено специфике экономической безопасности с позиции корреляции с исследованием национальной безопасности.

Новизна. Уточнена «основная схема» концепции экономической безопасности путем присоединения блока личной экономической безопасности отдельных индивидов.

Практическая значимость. Осознание необходимости «гуманизации» экономической безопасности будет способствовать более тщательному изучению всех атрибутов экономической безопасности, в частности, расширенного и углубленного перечня вопросов безопасности человека.

Ключевые слова: безопасность, национальная безопасность, экономическая безопасность, дискурсы безопасности.

DISCOURSES OF NATIONAL SECURITY

L. L. Lazebnyk, D. E., Professor, University of State Fiscal Service of Ukraine

Methods. In the process of studying the evolution of security definitions in the context of various scientific discourses, the following methods are used: analysis and synthesis, the method of analogy, methods of induction and deduction, the historical method. The methodological basis of the study was the fundamental provisions of economic theory, a set of methods, techniques and principles of scientific knowledge. A meaningful interpretation of security, taking into account that discourses are linguistic contexts for the use of terms, is based on an analysis of the source base. A logical method was used to summarize the results of the study.

Results. This article describes four stages of evolution of the term «security» with different conceptual content are identified: military security (traditional meaning) – as an attribute of the state, which meant the absence of military conflict; then – international security with a broader sense of use, which, however, has maintained a direct or indirect link with international relationships; next – security as a public good or common benefit for all members of society; and finally - human security as a level of protection of its vital interests. This sequence illustrates the basic scheme of security concept transformations and explains its different interpretations. The article presents the signs of key changes in the discourses of security issues. This is a shift of stress from an exclusive emphasis on national security to a much more semantic emphasis on human security. As well as involvement of economic, environmental, humanitarian and similar components to the sphere of state responsibility. Particular attention in the article is paid to the specifics of economic security from the point of correlation with the research of national security.

Novelty. This analysis allowed clarifying and developing the «basic scheme» of the concept of economic security by adding the block of personal economic security of individuals.

Practical value. Awareness of the need to «humanize» economic security will facilitate a more thorough study of all the attributes of economic security in relation to an expanded and in-depth list of human security issues.

Keywords: security, national security, economic security, security discourses.

Надійшла до редакції 02.03.21 р.